

Het groene leren

'Inspiratie uit de natuur voor een groene pedagogiek' Een gesprek met Kees Both

Op een stralende lentedag fiets ik van station Amersfoort naar Hoevelaken voor een ontmoeting met natuurpedagoog Kees Both. Het is druk, de jubelende vogels moeten wedijveren met het geluid van de onafgebroken stroom auto's. Een passende opmaat voor een gesprek over het belang van natuur in onze jachtige samenleving. En over de natuur als helende en verrijkende leeromgeving voor kinderen.

'Een van mijn grootste inspiratiebronnen is de natuur zelf. Ik was een 'scharrelkind', speelde altijd buiten, in het bos, bij het water, op onlandjes. Ik kampeerde veel, zat bij de padvinders. Ik heb eens uitgerekend dat op 9-jarige leeftijd mijn 'home range' 4 kilometer was. Lopend, ik kreeg mijn eerste fiets pas toen ik een jaar of 11 was. De meeste kinderen halen dat tegenwoordig niet meer. Door al die directe natuurervaringen ben ik heel sterk gevormd.

Later, op de kweekschool, kreeg ik formeel natuuronderwijs en in die tijd kwam ik ook in aanraking met de Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden. We gingen dan waarnemingen doen in gebieden waar verder niemand in mocht. De diversiteit daar was werkelijk verpletterend. Geweldig was dat. Ik werd onderwijzer aan een basisschool en studeerde in mijn vrije tijd pedagogiek. In die tijd was ik erg geboeid door het vak 'science'. Ik haalde de natuur de klas in en ging met de klas naar buiten. Ik werkte toen al volgens de principes van wat nu onderzoekend en belevend leren wordt genoemd. 'Vraag het de dingen zelf maar'. Dat was toen niet gebruikelijk. Vanuit mijn activiteiten met 'science' – later 'natuuronderwijs' genoemd – rolde ik de leerplanontwikkeling in. Daarnaast werkte ik mee aan nascholingscursussen natuuronderwijs voor basisschoolleerkrachten. Deze vonden altijd in schoolvakanties plaats op locatie. Zo leerde ik veel verschillende natuurgebieden kennen. Heel inspirerend.

Groene pedagogiek

Over 'groen leren' was in Nederland toen nog maar heel weinig kennis aanwezig. Ik werd vooral geïnspireerd door ontwikkelingen in Engeland en Amerika. Het boekje 'A Sense of

Wonder' van Rachel Carson maakte diepe indruk. Ze beschrijft daarin hoe ze met haar neefje Roger de natuur beleeft. Er spreekt een grote liefde uit dat boek. Ik heb het nog vertaald voor het blad Mensenkinderen. Voor mijn studie pedagogiek stuitte ik op het boek 'Naar de School van Morgen' van Suus Freudenthal, een van de grondleggers van het Jenaplan-onderwijs in Nederland. Zij schreef over het onderzoekende leren van Petersen en verbond dat met natuuronderwijs. Ik had nog nooit van Peter Petersen of van Jenaplan gehoord.

"Als je iets een naam geeft her-ken je het"

Het was een openbaring voor me. Wat ik deed bleek een plek te hebben binnen een breder pedagogisch kader. Het was alsof ik thuiskwam. Via de deur van het natuuronderwijs ben ik het huis van Jenaplan binnengekomen. Jenaplan, als ontvankelijk grondmodel, openstaand voor vernieuwing en verrijking, bleek voor mij een enorme inspiratiebron.

Ik heb beleving en leren altijd in samenhang willen beschouwen. Beleven vanuit diepe verwondering, het je verbonden weten. Maar vervolgens ook het reflecteren, het kennen, het geven van een naam. Als je iets een naam geeft, kun je het groeten, her-ken je het. Hart, hoofd en handen. Ik vind het belangrijk dat een 'groen' pedagogisch kader verder wordt ontwikkeld, voor het onderwijs, maar bijvoorbeeld ook

voor de kinderopvang. Onder groene pedagogiek versta ik het leren (leven) met natuur, met als doel een natuurbetrokken bestaan. Het is een wezenlijk relationele pedagogiek.

Speelplaats als leerlandschap

Vanuit het uitgangspunt: 'ieder kind is uniek' heeft Jenaplan veel oog voor het omgaan met verschillen. Dit komt vanuit de diepe overtuiging dat we leven in relaties, in verbondenheid. Hier zie ik een duidelijke parallel met de natuur. Leren van de biodiversiteit in de natuur kan daarmee ook een uitdagend perspectief zijn voor het op een positieve manier omgaan met (multiculturele) verschillen in de klas. En voor het verbinden van zorg voor elkaar met zorg voor de natuur.

Ik zou ontzettend graag zien dat alle scholen hun schoolplein vergroenen tot een leerlandschap met pedagogische kwaliteit waar kinderen zich met aandacht, dagelijks én langdurig aan kunnen verbinden. Een 'holding environment'; een omarmende omgeving. Dit is zo wezenlijk voor de ontwikkeling van kinderen. Alle kinderen hebben recht op een verrijkende en helende leeromgeving waarin ze tot hun recht kunnen komen. Bovendien draagt het bij tot verbondenheid met en zorg voor de wereld waar ze deel van zijn. Zorg voor het 'web van het leven'.

Natuur- en onderwijspedagoog Kees Both houdt zich al ruim 40 jaar bezig met het belang van natuur voor een gezonde, evenwichtige ontwikkeling van kinderen, zowel binnen als buiten het onderwijs. Zijn publicaties, waaronder zijn vertaling van het boek van Rachel Carson, zijn terug te vinden via o.a. www.jenaplan.nl en www.springzaad.nl.

Meer lezen?

Kees Both en Frank Studulski: De Brede School en de groene speelruimte' www.bredeschool.nl

Willy Leufgen & Marianne van Lier: 'Vrij spel voor Natuur en Kinderen', uitgeverij Jan van Arkel.

Dit artikel kreeg je van Educare!

Educare is een tijdschrift over opvoeden en onderwijs vanuit verbondenheid. Het wordt uitgegeven door Stichting Universele Opvoeding en verschijnt 5x per jaar. Ieder nummer bevat een uitneembaar katern met praktische oefeningen en informatie die je thuis en/of in de klas kunt uitvoeren.

Wanneer je op de hoogte wilt blijven van nieuws over opvoeding en onderwijs in verbondenheid, dan kun je je inschrijven op onze digitale nieuwsbrief. We sturen je dan ook bericht wanneer de nieuwe Educare (het tijdschrift) uitkomt. We gebruiken de nieuwsbrief tevens voor nieuws wat niet in het tijdschrift gedrukt kon worden en om je op de hoogte te houden van ontwikkelingen op onze websites.

Schrijf je nu in op de nieuwsbrief en ontvang direct 6 Educare katernen (pdf):

1. Leren met Hart Focus
2. Schatgraven in jezelf
3. Verrassend tekenen
4. Opgroeien in verbondenheid
5. Leren kun je leren
6. De rol van spiegelneuronen

Je vindt het inschrijfformulier op onze homepage op www.educare.nl

Op onze website kun je ook een abonnement afsluiten op het tijdschrift zelf of ter kennismaking een proefnummer aanvragen.

De websites van Stichting Universele Opvoeding:

- www.educare.nl – alles over het tijdschrift Educare
- www.opvoedingsboek.nl – wekelijks een boekbespreking...
- www.opgroeieninverbondenheid.nl – wekelijks een praktische tip...
- opvoedingenonderwijs.ning.com – digitale ontmoetingsplaats voor leden

Copyrights van alle teksten en foto's in deze pdf berusten bij Stichting Universele Opvoeding en de respectievelijke auteurs en fotografen. Je mag er niets uit kopiëren zonder hier vooraf toestemming voor te vragen. Je mag wél deze pdf in zijn geheel doorgeven aan vrienden en/of collega's van wie je denkt dat ze belangstelling hebben voor de inhoud ervan.

St. Universele Opvoeding – Hendrik Marsmanweg 16 – 4103 WS Culemborg – redactie@educare.nl